

**WYMAGANIA PROGRAMOWE NA POSZCZEGÓLNE OCENY Z CHEMII
DLA KLAS TRZECICH GIMNAZJUM**

Dział 1: SOLE - POWTÓRZENIE			
Wymagania			
konieczne	konieczne + podstawowe	konieczne + podstawowe + rozszerzające	konieczne + podstawowe + rozszerzające + dopełniające
Ocena			
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady soli znane z życia codziennego, podaje zastosowanie soli kamiennej, opisuje właściwości fizyczne soli kamiennej, podaje wzór soli kamiennej i jej nazwę systematyczną, definiuje pojęcie wiązania jonowego, tłumaczy budowę kryształu jonowego NaCl, zapisuje przebieg dysocjacji NaCl za pomocą równania reakcji, podaje nazwy powstałych jonów, podaje nazwy kilku soli poznanych na lekcjach, znając ich wzory, i odwrotnie – zapisuje wzory kilku soli na podstawie ich nazwy, definiuje reakcję zobojętniania, rozpoznaje równanie reakcji zobojętniania w zbiorze różnych równań reakcji, podaje przykład reakcji zobojętniania i zapisuje jej równanie reakcji, określa pojęcie reakcji wymiany, podaje przykład, pisząc odpowiednie równanie reakcji, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje znaczenie soli kamiennej w życiu człowieka, podaje zastosowanie soli kamiennej, podaje przykłady występowania soli w przyrodzie, porównuje właściwości fizyczne dwóch soli, np. NaCl i CuSO₄, rysuje ułożenie jonów w kryształce NaCl, podaje nazwy soli kwasów HCl, H₂SO₄, HNO₃ na podstawie wzorów, i odwrotnie – zapisuje wzory soli na podstawie nazw, podaje nazwy jonów powstałych w wyniku dysocjacji soli kwasów wymienionych wyżej, zapisuje równania reakcji zobojętniania kwasów HCl, H₂SO₄, HNO₃ zasadami: NaOH, KOH, Ca(OH)₂, tłumaczy przebieg reakcji zobojętniania, pisząc jonowe skrócone równania reakcji, podaje przykłady reakcji wymiany pojedynczej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje znaczenie różnych soli w gospodarce człowieka, zapisuje wzory soli na podstawie podanej zawartości jonów na etykietach umieszczonych na butelkach wody mineralnej, projektuje i wykonuje eksperyment pozwalający na porównanie niektórych właściwości fizycznych soli, np. rozpuszczalność w wodzie, zapisuje równanie reakcji zobojętniania w postaci cząsteczkowej i jonowej, kwasów H₂CO₃, H₂S, H₃PO₄, tłumaczy na modelu, jak zachodzi proces zobojętniania, podaje interpretacje na podstawie poznanej teorii budowy materii, proponuje sposób identyfikacji wydzielających się reakcji gazów, H₂, CO₂, zapisuje równania reakcji wytrącania różnych soli, w tym fosforanów(V), siarczków i węglanów, podaje przykłady reakcji: metal + niemetal, tlenek metalu + tlenek niemetalu, tlenek niemetalu + 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje wzór ogólny soli i stosuje go, pisząc wzór chemiczny dowolnej soli, projektuje eksperyment pozwalający na badanie przewodnictwa elektrycznego soli dobrze rozpuszczalnych w wodzie, zapisuje równanie dysocjacji dowolnej soli, podaje nazwy jonów, rozpoznaje kwas i wodorotlenek, w reakcji których dana sól mogłaby powstać, zapisuje i uzgadnia dowolne równanie reakcji, w formie cząsteczkowej, jonowej i jonowej skróconej, otrzymywania soli w tym także soli kwasu H₂SO₃, na podstawie tablicy rozpuszczalności przewiduje efekty reakcji dwóch dowolnych substratów, projektuje i wykonuje doświadczenie pozwalające identyfikować niektóre sole np. NaCl, Na₂CO₃, CaCl₂, omawia właściwości niektórych soli, analizując proces mętnienia wody,

<ul style="list-style-type: none"> określa pojęcie sole łatwo i trudno rozpuszczalne, na podstawie tablicy rozpuszczalności wyszukuje sole łatwo i trudno rozpuszczalne w wodzie, interpretuje graficzny zapis substancji toksycznych. 	<p>i wymiany podwójnej oraz ilustruje je odpowiednimi równaniami reakcji,</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje sole jako produkty różnych reakcji, opisuje sposoby otrzymywania soli kwasów HCl, H₂SO₄, HNO₃ ilustrując je równaniami reakcji typu: metal + kwas, tlenek metalu + kwas, kwas + zasada. 	<p>zasada, sól + sól i zapisuje odpowiednie równania reakcji,</p> <ul style="list-style-type: none"> określa zastosowanie reakcji strącaniowych, na podstawie tablicy rozpuszczalności planuje otrzymanie osadów soli trudno rozpuszczalnych, pochodzących od kwasów poznanych na lekcjach. 	<p>spulchniania ciasta,</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje konsekwencje procesu zwanego zasoleniem wód i gleb, proponuje ocenę żywności produkowaną w gospodarstwach stosując intensywne nawożenie gleb oraz produktów rolnych rosnących wzdłuż dróg.
---	--	---	---

Dział 2: TWORZYWA POCHODZENIA MINERALNEGO

Wymagania

Konieczne	konieczne + podstawowe	konieczne + podstawowe + rozszerzające	konieczne + podstawowe + rozszerzające + dopełniające
Ocena			
Dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa pojęcie surowców mineralnych, rozpoznaje surowce mineralne wśród substancji znanych z życia codziennego, wymienia rodzaje skał wapiennych, wyjaśnia, jaki związek jest głównym składnikiem skał wapiennych, podaje jego wzór, opisuje zastosowanie skał wapiennych, określa pojęcie reakcji egzotermicznej i endotermicznej, podaje przynależność wapna palonego i gaszonego do określonej grupy związków chemicznych, opisuje sposób otrzymywania wapna palonego i gaszonego, opisuje bezpieczny sposób pracy podczas gaszenia oraz użytkowania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje sposób identyfikacji skał wapiennych, wyjaśnia na czym polega termiczny rozkład CaSO₃, zapisuje równania reakcji otrzymywania wapna gaszonego oraz otrzymywania zaprawy wapiennej, wyjaśnia, dlaczego wapno znalazło zastosowanie w rolnictwie, wyjaśnia co to są hydraty, zapisuje wzór gipsu, anhydrytu i wyjaśnia czym się różnią te minerały, wyjaśnia dlaczego gipsu używa się do unieruchomienia złamanych kości, rozdziela piasek, kwarc i krzemień, podaje niezbędne surowce potrzebne do otrzymywania szkła różnego rodzaju, omawia praktyczne zastosowanie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia sposób identyfikacji węglanu wapnia i ilustruje go odpowiednim równaniem reakcji, zapisuje przebieg termicznego rozkładu CaSO₃ w postaci równania reakcji, zapisuje ciąg reakcji chemicznych, w wyniku których otrzymuje się zaprawę murarską, wyjaśnia proces otrzymywania gipsu palonego i gipsu krystalicznego oraz zapisuje to równaniami reakcji, odróżnia gips palony od gipsu krystalicznego na podstawie obserwacji, wyjaśnia co to jest szkło i opisuje rodzaje szkła, wymienia poznane na lekcjach metale reagujące z kwasem solnym i siarkowym(VI), 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> projektuje i przeprowadza identyfikacje skał wapiennych, proponuje sposób identyfikacji produktów termicznego rozkładu węglanu wapnia, określa, jakie mogą być produkty termicznego rozkładu danej substancji, wyjaśnia, dlaczego nowo wybudowane (z użyciem zaprawy wapiennej) domy są bardzo wilgotne, proponuje doświadczenia rozróżniające gips palony od gipsu krystalicznego, wyjaśnia dlaczego zaprawa gipsowa twardnieje po dodaniu wody i zapisuje to równaniem reakcji, wyjaśnia, jaki jest związek między płytką krzemowa a komputerem, opisuje sposób otrzymywania żelaza z rud,

<p>wapna palonego i gaszonego,</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia minerały zawierające w swym składzie CaSO_4, opisuje zastosowanie gipsu, opisuje skały i minerały, których podstawowym składnikiem jest dwutlenek krzemu, wymienia surowce mineralne niezbędne do produkcji szkła, opisuje właściwości metali, wymienia kilka metali szlachetnych i nieszlachetnych, określa położenie metali w układzie okresowym, opisuje zastosowanie żelaza, glinu, miedzi, wyjaśnia, co to są stopy, podaje przykład stopu, opisuje ich zastosowanie, wyjaśnia pojęcie korozji i opisuje jej skutki. 	<p>piasku, kwarcu i krzemu,</p> <ul style="list-style-type: none"> proponuje prosty sposób odróżnienia metali szlachetnych od nieszlachetnych, wyjaśnia co to jest stal, mosiądz, duraluminium, opisuje, jak wygląda metal ulegający korozji na przykładzie żelaza (rdza) i miedzi (patyna). 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia sposób otrzymywania metali z ich tlenków, np. redukcję PbO węglem, redukcję Fe_2O_3 węglem i dwutlenkiem węgla(II), opisuje skutki korozji w gospodarce człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> analizując proces wielkopiecowy wytopu surowki, zapisuje równania reakcji, jakie w nim zachodzą, wyjaśnia co to jest platyna, proponuje sposoby zapobiegania korozji metalu, analizuje i ocenia znaczenie poznanych surowców mineralnych w gospodarce człowieka, wyjaśnia znaczenie pojęć: surowce odnawialne i nieodnawialne.
--	---	--	--

Dział 3: WĘGIEL I JEGO ZWIĄZKI Z WODOREM

Wymagania			
konieczne	konieczne + podstawowe	konieczne + podstawowe + rozszerzające	konieczne + podstawowe + rozszerzające + dopelniające
Ocena			
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> korzystając z układu okresowego, opisuje budowę atomu węgla, rozdziela węgiel pierwiastek, a węgiel surowiec energetyczny, wyjaśnia pojęcie odmiany alotropowej pierwiastka, wymienia odmiany alotropowe węgla, opisuje zastosowanie diamentu i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> buduje (lub rysuje) model atomu węgla i objaśnia go, opisuje występowanie pierwiastka węgla w przyrodzie, rozdziela nieorganiczne i organiczne związki węgla, opisuje różnice w budowie diamentu i grafitu oraz we właściwościach 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> planuje i wykonuje doświadczenie pozwalające wykryć węgiel w produktach organicznych, opisuje nową odmianę węgla – fuleren, planuje doświadczenie, które mogłoby udowodnić, iż grafit, diament i fuleren to te same substancje, opisuje produkty spalania różnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozdziela modele diamentu, grafitu i fulerenu, tłumaczy, na podstawie modelu, dlaczego diament jest twardy, a grafit można strugać zwykłym nożem, proponuje działania zmierzające do wykorzystania SO_2, znajdujących się w dymach uchodzących z pieców

<p>grafitu,</p> <ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, jak powstały węgle kopalne, • wymienia najważniejsze gatunki węgla, opisuje miejsce ich występowania w Polsce, • określa pojęcie destylacji, • wymienia inne surowce energetyczne, wskazuje na mapie miejsce ich występowania w Polsce, • określa na podstawie obserwacji właściwości fizyczne ropy naftowej, • wyjaśnia co to są węglowodory, • zapisuje wzór sumaryczny i strukturalny metanu, określa wartościowość węgla w cząsteczce, • wyjaśnia, dlaczego tlenek węgla(II) jest szczególnie niebezpieczną substancją, • omawia zastosowanie metanu, • podaje przykłady innych węglowodorów z szeregu metanu, • podaje występowanie i zastosowanie węglowodorów nasyconych, • określa co to są węglowodory nienasycone, • podaje wzory i nazwy systematyczne węglowodorów nienasyconych o dwóch atomach węgla w cząsteczce, • porównuje wzory strukturalne i podaje różnice w budowie etenu i etynu, • opisuje różnice we właściwościach węglowodorów nasyconych i nienasyconych, • wyjaśnia, co to jest ropa naftowa i jakie jest jej pochodzenie, • wymienia produkty otrzymywane w procesie destylacji ropy naftowej i podaje ich zastosowanie, • opisuje przynajmniej jedno źródło 	<p>fizycznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia co to jest sadza, • tłumaczy jakie są dowody na przyjętą obecnie teorię powstania złóż węgla, • opisuje zastosowanie procesu destylacji do przeróbki węgla, • podaje przykłady zastosowania produktów destylacji węgla, • określa właściwości chemiczne ropy naftowej (np. palność), • opisuje właściwości fizyczne i chemiczne metanu, • zapisuje równania reakcji całkowitego spalania metanu, • wykonuje model cząsteczki metanu i opisuje jej budowę, • tłumaczy dlaczego należy wietrzyć łazienki, w których znajdują się piecyki gazowe, • podaje definicję szeregu homologicznego, • zapisuje wzory ogólne szeregu homologicznego węglowodorów nasyconych i nienasyconych, • wskazuje różnice w budowie między członami tego samego szeregu homologicznego, • zapisuje wzory sumaryczne, strukturalne i podaje wzory czterech początkowych (z szeregu homologicznego) alkanów oraz trzech początkowych (z szeregu homologicznego) alkenów i alkinów, • buduje modele cząsteczek etenu i etynu, • zapisuje równanie reakcji przyłączenia wodoru do etynu i etenu, • zapisuje równanie reakcji przyłączenia 	<p>odmian węgla,</p> <ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy dlaczego wśród produktów spalania węgla kopalnych jest też SO_2, • omawia rolę CO_2 i SO_2 w zaburzeniu równowagi ekologicznej w atmosferze i skutki tego zjawiska, • zapisuje równania reakcji półspalania i niecałkowitego spalania metanu, porównuje produkty spalania wyciąga wnioski dotyczące spalania gazu ziemnego w piecykach gazowych, • tłumaczy co oznacza pojawienie się sadzy na rusztach piecyka gazowego. 	<p>przemysłowych, w których pali się węglem, lub wyeliminowania siarki i jej związków z węgla,</p> <ul style="list-style-type: none"> • proponuje sposób otrzymania węgla drzewnego, • podaje nazwy i wzory sumaryczne węglowodorów alifatycznych zawierających więcej niż cztery atomy węgla w cząsteczce, wykonuje ich modele i rysuje wzory strukturalne, • proponuje eksperyment pozwalający na zbadanie składu pierwiastkowego węglowodorów, • zbiór wzorów, nazw i modeli węglowodorów alifatycznych dzieli na różne podzbiory, podając kryterium podziału, • zapisuje równania reakcji spalania, półspalania i niecałkowitego spalania węglowodorów zawierających więcej niż cztery atomy węgla w cząsteczce, • podaje nazwę produktu addycji bromu do etenu, • zapisuje reakcję addycji wodoru i bromu do węglowodorów nienasyconych zawierających więcej niż dwa atomy węgla w cząsteczce, • proponuje sposób otrzymywania węglowodoru nasyconego z nienasyconego, np. etanu z etynu, • projektuje eksperyment pozwalający otrzymać eten, wybiera potrzebne odczynniki i szkło laboratoryjne, • proponuje sposób identyfikacji produktów reakcji CaC_2 z H_2O, • proponuje określone działania w celu wyeliminowania CO i Pb w produktach spalania benzyny,
--	---	--	--

energii alternatywnej.	<ul style="list-style-type: none"> bromu do etenu i etynu, zapisuje równanie reakcji całkowitego spalania etenu i etynu, tłumaczy zasadność stosowania tlenu w palnikach tleno-acetylenowych, opisuje proces destylacji ropy naftowej, opisuje zasługi I. Łukasiewicza w rozwoju chemii ropy naftowej, opisuje dwa źródła energii alternatywnej. 		<ul style="list-style-type: none"> określa rolę katalizatorów samochodowych, analizuje zalety i wady kilku alternatywnych źródeł energii, rozwiązuje chemograpy typu: $\text{CaC}_2 \rightarrow \text{C}_2\text{H}_2 \rightarrow \text{C}_2\text{H}_4 \rightarrow \text{C}_2\text{H}_6$, $\text{CaC}_2 \rightarrow \text{C}_2\text{H}_2 \rightarrow \text{C}_2\text{H}_2\text{Br}_2 \rightarrow \text{C}_2\text{H}_2\text{Br}_4$, zapisuje odpowiednie równania reakcji, dobierając brakujące reagenty.
------------------------	--	--	---

Dział 4: POCHODZENIE WĘGLOWODORÓW

Wymagania

konieczne	konieczne + podstawowe	konieczne + podstawowe + rozszerzające	konieczne + podstawowe + rozszerzające + dopełniające
Ocena			
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra
Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> określa co to są alkohole, podaje wzory i nazwy dwóch najprostszych alkoholi, omawia skutki działania metanolu i etanolu na organizm człowieka, opisuje zastosowanie alkoholi, określa pojęcia: grupa alkilowa, grupa węglowodorowa, wskazuje grupy alkilową i wodorotlenową we wzorach alkoholi, analizuje decyzje dalszego rozwoju motoryzacji oraz transportu lotniczego, zapisuje wzory strukturalny i sumaryczny glicerolu, opisuje zastosowanie glicerolu, podaje wzory kwasów: mrówkowego i octowego, opisuje ich zastosowanie, podaje przykłady występowania kwasów karboksylowych w przyrodzie, 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> podaje nazwy i wzory alkoholi o trzech atomach węgla w cząsteczce, wymienia wspólne właściwości metanu i etanolu, zapisuje ogólny wzór alkoholi, bada właściwości fizyczne etanolu, zapisuje równania reakcji spalania metanu i etanolu, bada odczyn wodny alkoholi, omawia budowę cząsteczki glicerolu, projektuje doświadczenie i przeprowadza badanie właściwości fizyczne glicerolu, zapisuje ogólny wzór kwasów karboksylowych szeregu kwasu mrówkowego, opisuje właściwości chemiczne kwasów: mrówkowego i octowego, 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> uzasadnia stwierdzenie, że alkohole to jednofunkcyjne pochodne węglowodorów, zapisuje wzory sumaryczne, ryzuje wzory strukturalne, podaje nazwy systematyczne alkoholi mających więcej niż trzy atomy węgla w cząsteczce, zapisuje równania reakcji spalania propanolu i butanolu, proponuje budowę alkoholi jednowodorotlenowych i wielowodorotlenowych (na przykładzie etanolu i glicerolu), proponuje budowę kwasów: mrówkowego i octowego, wyjaśnia co to jest ocet, proponuje i przeprowadzi 	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> zapisuje wzór dowolnego alkoholu z szeregu metanolu (zawierającego pięć i sześć atomów węgla w cząsteczce i podaje jego nazwę, projektuje doświadczenie pozwalające zbadać właściwości fizyczne i chemiczne alkoholi, analizuje określenie i podaje ocenę: „alkohol może stać się wrogiem człowieka, ale jest niezbędny w gospodarce”, interpretuje wpływ kwasu (np. octu lub kwasu cytrynowego) na zmianę barwy herbaty czy sałatki z czerwonej kapusty, proponuje właściwości kwasów mineralnych i organicznych, kwalifikuje mrówczany i octany do

<ul style="list-style-type: none"> opisuje właściwości fizyczne kwasu octowego (lub mrówkowego), zapisuje wzory sumaryczne kwasów tłuszczowych: palmitynowego, stearynowego i oleinowego, opisuje z czym mogą reagować kwasy, określa co to jest mydło, omawia na czym polegają właściwości myjące mydeł, określa co to są estry, jakie mają zastosowanie i gdzie występują w przyrodzie. 	<ul style="list-style-type: none"> zapisuje równania dysocjacji kwasów: mrówkowego i octowego, planuje i przeprowadza doświadczenie zobojętniania kwasów mrówkowego lub octowego zasadą, zapisuje odpowiednie równanie reakcji, podaje nazwę otrzymanej soli, planuje doświadczenie ukazujące reakcje kwasu octowego (lub octu) z zasadą, przeprowadza go, zapisuje równanie reakcji, nazywa powstałe produkty, wyjaśnia budowę wyższych kwasów karboksylowych, proponuje kwasy nasycone i nienasycone, zapisuje wzory chemiczne mydeł: sodowego i potasowego, wyjaśnia, co to są detergenty i jakie mają właściwości, opisuje budowę cząsteczki i podaje nazwę estru zawierającego do czterech atomów węgla w cząsteczce, zapisuje równanie reakcji otrzymywania octanu etylu. 	<p>doświadczenie ukazujące przewodnictwo kwasów: mrówkowego i octowego,</p> <ul style="list-style-type: none"> planuje i przeprowadza eksperyment ukazujący przebieg reakcji zobojętniania dowolnego kwasu karboksylowego (zawierającego do czterech atomów węgla w cząsteczce) z zasadą sodową, potasową lub wapniową, podaje nazwy soli, opisuje sposób identyfikacji gazu wydzielonego w reakcji kwasów organicznych z zasadami, proponuje eksperyment potwierdzający istnienie wiązania podwójnego w kwasie oleinowym, kwalifikuje produkty reakcji kwasów tłuszczowych z zasadami do odpowiedniej grupy związków chemicznych, rozpoznaje, z jakich substratów mógł powstać dany ester, ze zbioru związków: alkoholi, kwasów, estrów zapisanych wzorami lub nazwami tworzy podzbiory, podając kryterium podziału. 	<p>odpowiedniej grupy związków chemicznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> zapisuje wzorami sumarycznymi równanie reakcji addycji bromu do kwasu oleinowego, porównuje budowę i właściwości (na podstawie obserwacji i np. analizy tabel podających temperatury wrzenia) niższych i wyższych kwasów karboksylowych oraz wyciąga wnioski o charakterze zmian we właściwościach, tłumaczy zachowanie mydeł w wodzie twardej, ocenia wpływ detergentów na środowisko, podaje nazwy estrogenów na podstawie wzorów i zapisuje wzór do nazwy dla cząsteczek zbudowanych z więcej niż czterech atomów węgla, zapisuje równania otrzymywania nitrogliceryny, wyjaśnia problem: czy nitroglicerynę można zaliczyć do estrów, odszukuje w Internecie lub encyklopedii informacje o wynalazku A. Nobla, wymienia polskich noblistów i określa z jakiej dziedziny otrzymali tę nagrodę.
---	--	---	--

Dział 5: ZWIĄZKI CHEMICZNE W ŻYWIENIU I ŻYCIU CODZIENNYM

Wymagania

konieczne	konieczne + podstawowe	konieczne + podstawowe + rozszerzające	konieczne + podstawowe + rozszerzające + dopełniające
Ocena			
dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

<ul style="list-style-type: none"> • wymienia chemiczne składniki żywności, • wymienia ogólną funkcję jaką pełnią w organizmie poszczególne składniki żywności, • wymienia artykuły spożywcze bogate w tłuszcze, białka, cukry, • wyjaśnia dlaczego tłuszcze, białka i cukry zaliczamy do związków organicznych, • dzieli tłuszcze ze względu na pochodzenie i stan skupienia, • określa pojęcie tłuszczu, • opisuje właściwości fizyczne tłuszczów, • określa, co to są białka, • podaje sposób identyfikacji białka, • wymienia czynniki wpływające na denaturację białka, • wyjaśnia, jaką rolę odgrywa białko w organizmie, • wyjaśnia pojęcie fotosyntezy, opisuje jej znaczenie dla żyjących organizmów i podaje jej związek z cukrami, • wymienia różne rodzaje cukrów, • podaje skład pierwiastkowy cukrów, • określa podobieństwa i różnice między właściwościami glukozy i sacharozy, • bada i opisuje właściwości fizyczne glukozy, • opisuje sposób identyfikacji cukrów, takich jak glukoza i fruktoza. • wymienia tkaniny pochodzenia naturalnego i wytworzone w reakcjach chemicznych przez człowieka, • wymienia rośliny i zwierzęta, z których się otrzymuje włókna naturalne, • określa co to jest celuloza, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia choroby wynikające z niedoboru soli mineralnych i witamin (na podstawie informacji wyszukanych w encyklopedii lub Internecie), • podaje skład pierwiastkowy tłuszczów, • opisuje, jaką rolę odgrywają tłuszcze w organizmie i wyjaśnia, jak można otrzymać tłuszcz stały z tłuszczu ciekłego, • wykonuje doświadczenie pozwalające wykryć białko, • wyjaśnia pojęcie denaturacji białka, • wymienia pierwiastki wchodzące w skład białka, • odróżnia roztwór właściwy od koloidalnego, • proponuje doświadczenie pozwalające wykryć wodę w białku i przeprowadza go, • wykonuje doświadczenie ukazujące wpływ kwasów, zasad, metali ciężkich i ogrzewania na białko, • wyjaśnia, jaką rolę odgrywają cukry w organizmie, • proponuje i przeprowadza eksperyment pozwalający wykryć węgiel w cukrach, • wykonuje doświadczenie pozwalające na wykrywanie glukozy, • wykrywa cukier redukujący w różnych produktach spożywczych, • zapisuje wzory sumaryczne glukozy i sacharozy oraz wzór ogólny skrobi, • określa pojęcia: dwucukier i wielocukier, • zapisuje równanie reakcji spalania glukozy, • bada właściwości fizyczne i chemiczne 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje sposób pozyskiwania tłuszczów, • zapisuje wzór strukturalny dowolnej cząsteczki tłuszczu, • zapisuje równanie reakcji otrzymywania tłuszczów, • proponuje doświadczenie: badanie właściwości fizycznych tłuszczów i przeprowadza go, • proponuje doświadczenie pozwalające rozróżnić tłuszcze nasycone od nienasyconych, wyjaśnia czym różnią się jedno od drugich, • proponuje sposób utwardzania tłuszczów, czyli otrzymywania margaryny z olejów roślinnych, • podaje wzór najprostszego aminokwasu, wskazuje grupy funkcyjne, podaje ich nazwy, • proponuje eksperyment pozwalający na rozróżnienie roztworu właściwego od koloidalnego, • tłumaczy, co się dzieje z białkiem pod wpływem etanolu, • wyjaśnia pojęcia: cukier buraczany i cukier trzcinowy, • tłumaczy na czym polega spalanie glukozy w organizmie, • proponuje doświadczenie pozwalające odróżnić glukozę od sacharozy, • opisuje co się dzieje z sacharozą w przewodzie pokarmowym, • wyjaśnia słodki smak długo żutego w ustach chleba, • proponuje doświadczenie ukazujące, że sacharoza i skrobia to cukry złożone, • identyfikuje skrobię za pomocą jodu 	<ul style="list-style-type: none"> • wśród różnych produktów spożywczych rozpoznaje te, które są bogate w tłuszcze, białko, cukry, • projektuje eksperyment pozwalający odróżnić oleje jadalne od mineralnych, • tłumaczy dlaczego do smażenia np. frytek nie należy wielokrotnie używać tego samego tłuszczu, • wyjaśnia, które tłuszcze są zdrowsze dla organizmu: nasycone czy nienasycone, • wyjaśnia jak usuwać tłuste plamy z ubrania, • zapisuje równanie reakcji hydrolizy tłuszczu, • odróżnia proces koagulacji od procesów wysalania i denaturacji, • opisuje cechy charakterystyczne roztwory koloidalne, • wykonuje doświadczenie pokazujące, iż białko tworzy roztwory koloidalne, • wyjaśnia dlaczego zepsute jajko po rozbiciu wydziela brzydki zapach, • proponuje doświadczenie pozwalające wykryć węgiel i siarkę w białku, • tłumaczy, dlaczego ze stężonymi roztworami kwasów i zasad należy pracować ze szczególną ostrożnością, • tłumaczy, jakie procesy zachodzą podczas gotowania, a jakie podczas smażenia misa, • określa pojęcia: hydroliza i fermentacja, • wyjaśnia, jakie procesy zachodzą podczas pieczenia chleba i dlaczego przemarnięte ziemniaki mają słodki smak, • opisuje co to jest cukrzyca i poda jej
--	--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie polietylenu i opisuje, z czego można go otrzymać, • omawia zastosowanie polietylenu i poli(chlorku winylu), • wyjaśnia co to są leki, • określa pojęcia: toksykomania i lekomania, • podaje skutki nadużywania leków, witamin i innych farmaceutyków, • podaje najważniejsze składniki dymu papierosowego, • określa dawkę nikotyny trującą i śmiertelną, • wyjaśnia, na czym polega tzw. Bierne palenie i opisuje jego skutki, • wymienia objawy zatrucia nikotyną, • podaje dawkę śmiertelną spożycia alkoholu, • wyjaśnia, co to są narkotyki, • opisuje wpływ narkotyków na organizm, • opisuje, w jakich postaciach mogą być sprzedawane narkotyki, • wyjaśnia, jak można leczyć narkomanię. 	<ul style="list-style-type: none"> • glukozy, • określa, w jaki sposób można odróżnić włókno naturalne od syntetycznego, • proponuje doświadczenie pozwalające wykryć białko w tkaninie, • wyjaśnia, co ma wspólnego stylon, kapron i dederon, • opisuje, co to jest medycyna naturalna, • podaje przykłady roślin używanych do produkcji leków, • wyjaśnia, dlaczego nie można podawać dzieciom leków zawierających aspirynę, • podaje typy leków wywołujących uzależnienie, • analizuje reakcje organizmu w zależności od stężenia alkoholu we krwi, • opisuje, na czym polega uzależnienie fizyczne i psychiczne i czym się objawia, • wyjaśnia, jakie są konsekwencje uzależnienia i przedawkowania narkotyków, • wymienia jakie inne niebezpieczeństwa poza uzależnieniem niesie narkomania, • wymienia substancje zaliczane do narkotyków. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpuszczonego w etanolu (jodyna) lub KI (płyn Lugola), • oblicza stężenie procentowe cukru w danym roztworze, • zapisuje wzór ogólny celulozy, • wykonuje próbę; ksantoproteinową na kawałku białej wełny lub jedwabiu (prawdziwego), • wykonuje próbę spalania wełny i kawałka tworzywa sztucznego, • wyjaśnia, jak zachowują się wobec zasad wełna i bawełna, • potrafi przeanalizować ulotkę informującą o leku i wyciągnąć odpowiednie wnioski, • oblicza, ile nikotyny przenika do płuc palacza, • projektuje plakat antynikotynowy lub antynarkotykowy, • analizuje mechanizm przemiany etanolu w organizmie człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> • objawy, • opisuje równaniem reakcji proces hydrolizy celulozy, • wyjaśnia, dlaczego paląca się bawełna ma zapach podobny do palącej się kartki papieru, a paląca się wełna pachnie jak spalony włos, • tłumaczy, jaki jest związek między budową białka a odpornością wełny na zgniatanie, • proponuje wyposażenie apteczki pierwszej pomocy, • proponuje sposób przeprowadzenia w szkole kampanii informującej o zagrożeniach związanych z używaniem narkotyków, • opisuje jak można pomóc osobie uzależnionej.
---	---	---	--

Agata Szuba-Dyrcz
 .....
 podpis nauczyciela